

مصاحبه <<== نگاه تکفا 2 به پروژه‌های پیش‌تاز است

شماره: 2

تاریخ: 6 مهرماه 87

مصاحبه با هوشنگ بشارت‌یان ناظر پروژه تکفا 2

بسیاری، از سه سال ابتدایی دهه 80 با عنوان دوران طلایی IT یاد می‌کنند. اجرای پروژه توسعه و کاربری فناوری اطلاعات و ارتباطات (تکفا) در دورانی که نصرالله جهانگرد هم‌زمان دبیر شورای عالی اطلاع‌رسانی و نمایندگی ویژه رییس جمهوری را برعهده داشت، جنبشی در فضای فناوری اطلاعات کشور ایجاد کرد و هرچند در فراز و فرود نشدن‌ها، نخواستن‌ها و دست‌اندازها سرانجام به کامیابی کامل ختم نشد، اما طعم شیرین راه‌اندازی پروژه‌های متعدد آن، همچنان در ذائقه فناوران اطلاعات ایران باقی است.

در ماه‌های پایانی از دوره اجرای تکفا، پروژه دیگری به منظور پایش دستاوردها، شناخت ضعف‌های آن و تدوین نقشه راه توسعه فناوری اطلاعات کشور تعریف و بعدها به تکفا 2 معروف شد، اما این پروژه در مراحل آغازین رشد، ناگهان به مستوره‌ای پرده‌نشین شبیه شد و اهل IT را که پیش‌تر به شمه‌ای از لوندی‌اش مسحور کرده بود، بی‌خبر گذاشت. تکفا 2 چندی است که دوباره از پرده برون شده و جلوه‌گری می‌کند، اما همچنان کم‌تر از آن می‌دانیم. این شد که در گفت‌ووشنودی که با هوشنگ بشارت‌یان، ناظر پروژه و از اهالی حرم تکفا 2 میسر شد، نگاهی دوباره به این پروژه افکنده‌ایم. بر اساس پیش‌بینی متولیان پروژه تکفا 2، اگر مشکلی غیر مترقبه پیش نیاید مطابق قرارداد، آبان ماه کار پایان یافته است و آذرماه نتایج پروژه منتشر خواهد شد. تدوین سند تکفا 2 و نظام جامع‌فناوری اطاعات ناشی از وجود دو نگاه فنی در تدوین نظام جامع IT است که با وجود ضعف حوزه IT در کشور ما وجود دو سند را اسراف نمی‌دانیم.

• در ابتدا از پیشینه طرح بگوئید، ایده تکفا 2 چگونه و با چه هدفی شکل گرفت؟

پس از دستیابی به نتایج مثبتی که پیاده‌سازی پروژه تکفا (توسعه و کاربری فناوری اطلاعات) در برداشت و جنبش و تحرکی محسوس در فضای IT کشور پدید آمد، متولیان تکفا بر آن شدند تا با انجام یک فرآیند برنامه‌ریزی، نقاط ضعف تکفا را کشف و جنبش پیش آمده را سامان و هدف بخشند. به گفته‌ای دیگر کاروان IT کشور روند حرکتی مشخص برنامه‌ریزی شده و مدون بیابد. در تکفا 2، پروژه تکفا 1 تحلیل شد و به عنوان یکی از مراحل پروژه تکفا 2 نقاط قوت و ضعف آن بررسی و راهکارهایی برای حذف نقاط ضعف ارایه شده است. در واقع مدیران پروژه تکفا 1 به این نتیجه رسیدند که تکفا حرکتی ایجاد کرد بدون آنکه سازوکارهای اجرای آن فراهم باشد. یعنی تقاضا ایجاد شده بود اما بخش عرضه قدرت تأمین نیاز را نداشت. بر این اساس در تکفا 2 نقاط ضعف مشاهده و سعی شده است ارتباط منطقی میان عرضه و تقاضا ایجاد شود. به همین منظور جمعی متشکل از حدود 40 نفر از نخبگان IT کشور زیر عنوان کمیته راهبری گردهم آمدند و نتیجه ماه‌ها رایزنی اعضای این کمیته منجر به انعقاد قراردادی با شرکت ایرانی پرورش داده‌ها شد. به این ترتیب پرورش داده‌ها پیمانکاری تدوین برنامه جامع فناوری اطلاعات کشور را که در ادامه به تکفا 2 معروف شد، برعهده گرفت. همچنین مقرر شد پرورش داده‌ها پروژه را با مشاوره یک شرکت هلندی پیش ببرد.

• تاخیر در اجرای پروژه تکفا 2 و همچنین تغییر مشاور خارجی پروژه دو نقطه مبهمی است که پیرامون تکفا 2 چرخ می‌زند، علت این دو چه بود؟

بله تاخیر در اجرای تکفا 2 اتفاق افتاد چنان که برای پیاده‌سازی آن بین 6 تا 9 ماه زمان پیش‌بینی شده بود ولی در حال حاضر حدود 3 برابر این زمان تاخیر در پروژه پیش آمده که از عوامل این تاخیر تغییرات مدیریتی و مشکل تأمین بودجه بوده است. موضوع ادغام شوراهای نیز بی‌تأثیر نبوده است. تاخیرات اولیه تأثیرات پلکانی بر جای گذاشت از جمله اینکه با تاخیر در پروژه بین شرکت مجری و طرف هلندی اختلاف نظر پیش آمد و چون انتظارات هلندی‌ها برآورده نشد در نتیجه رابطه با هلندی‌ها قطع شد. در حال حاضر دبیرخانه شورای عالی اطلاع‌رسانی با حمایت‌ها و رهنمودهای مقام معظم رهبری و براساس وظایف قانونی، برنامه‌های خود از جمله قرارداد نیمه‌تمام تدوین طرح جامع IT کشور را پیش می‌برد. در همین راستا این بار ایرلندی‌ها به عنوان مشاوران پروژه، جایگزین هلندی‌ها شدند.

• چرا ایرلندی‌ها به عنوان مشاور پروژه تکفا 2 انتخاب شدند؟

ایرلند جزو کشورهایی است که بالاترین رشد را در زمینه فناوری اطلاعات داشته است. چنانکه در مدت چندسال به واسطه فناوری اطلاعات تولید ناخالص داخلی آن به بالاتر از 40 درصد رسیده است. آن هم در کشوری که اقتصاد آن مبتنی بر کشاورزی بوده است. نکته دیگر اینکه ما امکان ارتباط با هر کشوری را نداریم و با حضور مشاوران ایرلندی امکان برقراری ارتباط با مسوولان و مقامات ایرلندی نیز محقق شد. البته ساختار اقتصاد ایرلند با ما تفاوت‌هایی نیز دارد چنان که ایرلندی‌ها به دلیل کمی جمعیت ایرلند روی صادرات IT متمرکز شده‌اند. با این حال ما از نوع فعالیت‌های آنها در جهت رشد IT می‌توانیم الگوبرداری کنیم. کارشناسان پروژه تکفا 2 تعاملات خوبی با ایرلندی‌ها داشته‌اند و ضمن بازدیدها نحوه پیاده‌سازی جامعه اطلاعات در ایرلند را مشاهده کرده‌اند.

• در حال حاضر پروژه در چه مرحله‌ای قرار دارد؟

تکفا 2 یک فاز صفر داشت که در این فاز متدولوژی نظام جامع تدوین شد و به تایید کمیته راهبری و نیز مشاوران خارجی رسید. در فاز یک پروژه که شامل شناخت و جمع‌آوری اطلاعات است هم یکبار در ابتدای پروژه، اطلاعات جمع‌آوری شد و به دلیل تاخیر در پروژه، اطلاعات بار دیگر بازنگری و به روزرسانی و نهایی شد. فاز بعدی به تدوین چشم‌انداز نهایی اختصاص دارد که در این فاز هم ایرلندی‌ها نظرات و پیشنهادات خود را ارایه داده‌اند. اما از آنجایی که ما نخواسته‌ایم فقط متکی به نظر مشاوران خارجی باشیم پس 18 کارگروه متشکل از نزدیک به 100 نفر از نخبگان ICT کشور تشکیل شده و هر کارگروه متناسب با سرفصل‌های پروژه تکفا 2 دستاوردهای آن را بررسی کرده، تکمیل و نهایی می‌کنند، گروهی هم در نهایت نتیجه بررسی نخبگان را گردآوری و یکپارچه می‌کنند.

• سرفصل‌های تکفا 2 شامل چه موضوعاتی است؟

18 سرفصل تکفا 2 شامل موضوعات مخابرات، نرم‌افزار، سخت‌افزار، خدمات فناوری اطلاعات، بانکداری الکترونیکی، بیمه، نفت و گاز، خودرو، سلامت الکترونیکی، دولت الکترونیکی، یادگیری الکترونیکی، نهاد راهبری فاوا، اقتصاد کلان ایران، موضوعات عمومی، روند کلان ICT، کشورهای الگو، تدوین چشم‌انداز ملی و گروه یکپارچه‌سازی است. در کارگروه‌های تشکیل شده زیر سرفصل‌های مذکور، افراد نخبه ICT کشور مرتبط با موضوعات انتخاب و دستاوردهای پروژه را محک زده تکمیل می‌کنند. همچنین دو کارگاه در تهران و قم با حضور 100 نفر از نخبگان ICT کشور و ایرلندی‌ها برگزار شد. در کارگاه نخست سرفصل‌ها و دستاوردهای پروژه مرور شد و در کارگاه دوم ایرلندی‌ها نتایج اقداماتشان را ارایه دادند و بر سر موضوعات مطروحه بحث و بررسی انجام شد در واقع این دو کارگاه محلی برای ارایه اطلاعات و تعامل میان نخبگان بود. ایرلندی و داخلی ICT

• به طور کل تکفا 2 در چند فاز طراحی شده است و چه تاریخی را برای اجرای کامل آن پیش‌بینی می‌کنید؟

تکفا 2 دارای یک فاز صفر (متدولوژی) و 4 فاز اجرایی شامل شناخت وضع موجود، بیان اهداف و سیاست‌ها، معرفی پروژه‌های پیشنهادی و تعیین شیوه کلان مدیریت IT کشور است. در حال حاضر می‌توان گفت که تمامی بخش‌های پروژه اجرایی شده است و نخبگان در حال بررسی نتایج دستاوردهای پروژه هستند و بر اساس پیش‌بینی ما و اگر مشکلی غیر مترقبه پیش نیاید مطابق قرارداد، آبان ماه کار پایان یافته است و آذرماه نتایج پروژه منتشر خواهد شد.

• در حال حاضر فاز نخست سند نظام جامع فناوری اطلاعات کشور توسط شورای عالی فناوری اطلاعات در وزارت ارتباطات هم تدوین شده و فاز عملیاتی آن در حال تدوین است. با وجود هدف یکسان در پیگیری سند نظام جامع و تکفا 2، آیا این دو در نتیجه اثرگذاری یکدیگر تاثیر سو نخواهند داشت؟

در پاسخ به این سوال می‌توان گفت تدوین این دو نظام در دستور کار هر دو شورا بوده است ولی دبیرخانه شورای عالی اطلاع‌رسانی از قبل یک قرارداد نیمه‌کاره داشته و بایستی آن را به پایان می‌برده است. بودجه تکفا 2 تامین شده و دبیرخانه بر اساس وظیفه خود پیش رفته است. اما در این خصوص نکته‌ای وجود دارد و آن وجود دو گونه نگاه فنی متفاوت در

زمینه تدوین برنامه راهبردی است. در زمینه برنامه‌ریزی استراتژی در حوزه IT کشورها یک رویکرد سنتی وجود دارد و آن تدوین برنامه جامعی است که در آن نقاط قوت و ضعف شناسایی و اهداف و سیاست‌ها تعیین و سپس وظایف بخش‌های مختلف در کشور تعیین تکلیف می‌شود. نگاه دیگری که تکفا 2 نیز بر اساس آن تدوین شده است و نتیجه یک سال کار کارشناسی و علمی است، مبتنی بر شناخت پروژه‌های پیش‌تاز است.

به باور کارشناسان تکفا 2، به کارگیری یک طرح جامع سنتی پاسخگوی کشوری با گستردگی ایران نیست و نمی‌توان برای پیشبرد فناوری اطلاعات مشابه یک سازمان یک نظام جدید تعریف کرد. بلکه باید شرایط را برای اجرای پروژه‌های پیش‌تاز که با اجرای آن سایر بخش‌ها در کشور اعم از دولت، بخش خصوصی و مردم نیز فعال می‌شوند، فراهم کرد. در واقع IT باید در بستری طبیعی رشد کند. این روش تجربه‌ای جهانی است و با تعیین تکلیف برای عموم، سازمان‌ها، نهادها و مردم متفاوت است. اتحادیه اروپا و سایر سازمان‌های برنامه‌ریزی در اروپا برای دستیابی به جامعه اطلاعات به دنبال تعیین تکلیف برای سازمان‌ها نیستند بلکه دنبال اقدامات و حرکت‌هایی هستند که مثل چرخ دنده حرکت را پیش برده و گسترش بخشد. البته در کشور ما با وجود کم‌کاری‌هایی که در حوزه IT داشته‌ایم این دو رویکرد هر دو می‌تواند در کنار هم پیش برود و هر دو نتیجه مثبتی داشته باشد در واقع ما در وجود دو برنامه اسراف نمی‌بینیم.

• در خصوص پروژه‌های پیش‌تاز بیش‌تر توضیح دهید.

پروژه‌های پیش‌تاز توسط گروه مشاوران خارجی و بر اساس تجربه‌های موفق جهانی انتخاب و توسط نخبگان ICT بومی‌سازی می‌شوند. پروژه‌ای مثل کارت هوشمند سوخت از جمله پروژه‌های پیش‌تاز به شمار می‌رود که توانست علاوه بر دستیابی به هدف اجرای پروژه موجهی ایجاد و بخش‌های مختلف جامعه را با خود همراه کند. بخشی از پروژه‌های پیش‌تاز مثل کارت هوشمند سوخت هستند و برخی دیگر نقش زیرساختی دارند. یعنی علاوه بر اثر تهیه‌ی زیرساخت‌های رشد ICT را نیز فراهم می‌کنند. تاثیر مهمی که پروژه‌های پیش‌تاز بر جا می‌گذارند تغییر نگاه مدیران است. مشکل اساسی ما شناخت نیازها توسط مسوولان استمعمولا کسی از تکنولوژی بد نمی‌گوید اما اینکه چقدر از آن استفاده می‌شود و باید به کار گرفته شود مساله اساسی است. پروژه‌های پیش‌تاز باعث می‌شود مسوولان نتیجه و تاثیر استفاده از تکنولوژی‌ها را لمس کنند.

• آیا برنامه‌ای هم برای اجرای سند تکفا وجود دارد؟

هدف و وظیفه دبیرخانه شورای عالی اطلاع‌رسانی تدوین سند بود که تقریباً انجام شده است. دیگر اجرای آن به عهده مسوولان است. البته سازوکارهای قانونی برای اجرای برنامه وجود دارد. تصویب سند تکفا در شورای عالی انقلاب فرهنگی یک راه اجرایی شدن تکفا 2 است.

• در رابطه با نقش مهندس جهانگرد در پیشبرد یا به گفته‌ای ممانعت از پیشبرد پروژه بگویید؟

تا مقطعی که ایشان در شورای عالی اطلاع‌رسانی دبیر بودند که مسوول مستقیم پروژه بودند و پس از آن هم با وجود اشرافی که جهانگرد بر IT کشور دارد ایشان دین‌شان را تمام و کمال نسبت به پروژه ایفا کرد و در انتقال تجارب به نحو موثری از پروژه حمایت کرد. آقای جهانگرد امروز مسوول پروژه نیست اما ایشان از تکفا 2 مثل یک نوزاد مراقبت کرده است. ما از نزدیک شاهد بودیم که ایشان از پروژه حمایت کرد. اصولاً هیچ شخصی مسبب تاخیر در پروژه نبوده است. بلکه به طور کل IT در کشور ما به دلیل برخی سیاست‌های غلط صدمه خورده است.

• به عنوان آخرین سوال، چه میزان اعتبار بودجه به تکفا 2 اختصاص یافته بود و با پیشرفت پروژه این اعتبار کفایت کرد؟

950 میلیون تومان بودجه تکفا 2 بود که از لحاظ قراردادی همین میزان صرف پیاده‌سازی پروژه شد.

منبع: خبرگذاری ایتنا